

Národní knihovna ČR – SLOVANSKÁ KNIHOVNA
Ústav slavistických a východoevropských studií
Filozofické fakulty Univerzity Karlovy

EDVARD KOCBEK

(1904–1981)

**Sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia
věnovaného dílu a odkazu slovinského básníka,
prozaika, esejisty a filozofa Edvarda Kocbeka**

**(Praha, 10. března 2005,
Národní knihovna České republiky)**

Sestavily

**Doc. Jasna Honzak Jahič, Ph.D.
PhDr. Alenka Jensterle-Doležalová, CSc.**

Praha 2007

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Edvard Kocbek (1904–1981) (2005 : Praha, Česko)

Edvard Kocbek (1904–1981) : sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia věnovaného dílu a odkazu slovinského básníka, prozaika, esejisty a filozofa Edvarda Kocbeka : (Praha, 10. března 2005, Národní knihovna České republiky) / sestavily Jasna Honzak Jahič, Alenka Jensterle-Doležalová. – 1. vyd. – Praha : Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, 2007. – 141 s. – (Publikace Slovanské knihovny ; 53) ISBN 978-80-7050-517-5

821.163.6-051 * 101-051 * 821.163.6 * 82.09 * 81'42 * (497.4)

- Kocbek, Edvard, 1904–1981
- slovinští spisovatelé – 20. stol.
- filozofové – Slovinsko – 20. stol.
- slovinská literatura – 20. stol.
- literárněvědné rozbory
- jazyková analýza
- sborníky konferencí

821.163.09 – Jihoslovanské literatury (o nich) [11]

*Sborník vychází za finanční podpory
Filozofické fakulty Univerzity v Lublani, Republika Slovinsko*

Na obálce použity motivy z děl *Večerno Žarkovje* a portrét Edvarda Kocbeka od Božidara Jakca.

© Národní knihovna ČR, 2007

ISBN 978-80-7050-517-5

OBSAH

Úvod	5
O sborníku.....	7
Literárněvědná část	
I. Kocbek – básník	
<i>Ivan Dorovský</i> <i>Dílo Edvarda Kocbeka v evropských souvislostech .....</i>	13
<i>Irena Novak Popov</i> <i>Iracionálno v Kocbekově básnickém světě .....</i>	25
<i>Aleš Kozár</i> <i>Slovinský básník Edvard Kocbek a koncept</i> <i>mýtotvorného regionalismu .....</i>	37
<i>Hana Mžourková</i> <i>Zaklínání slov (Básnická sbírka Groza</i> <i>Edvarda Kocbeka).....</i>	45
II. Kocbek – prozaik	
<i>Alenka Jensterle-Doležalová</i> <i>Mystický prožitek smrti v Kocbekově prostoru novel</i> <i>(Blažena krivda a Črna orhideja) .....</i>	59
<i>Julie A. Sozina</i> <i>Prostředky vytváření postavy současníka v knize</i> <i>Edvarda Kocbeka Strah in pogum .....</i>	75
III. Kocbek – filozof	
<i>Radek Novák</i> <i>Filozof Edvard Kocbek na veřejnosti .....</i>	97
Jazykovědná část	
<i>Jasna Honzak Jahič</i> <i>Jazyk a styl Kocbekových válečných deníkových</i> <i>zápisů (Tovarišije/Soudružství) .....</i>	109

David Blažek, Milada K. Nedvědová
Překlady děl Edvarda Kocbeka do češtiny 123

Kamil Valšík
Jazyková situace ve Slovinsku v meziválečném
období 131

Jmenný rejstřík 139

ÚVOD

Máte před sebou Kocbekův sborník, dílo pražských a dalších slovenistů, který navazuje na již ukotvenou tradici slovenistických sborníků v ediční řadě Slovanské knihovny.

Edvard Kocbek (1904, Sv. Jurij ob Ščavnici – 1981, Lublaň), slovinský básník, prozaik, esejista, překladatel a filozof zásadním způsobem poznamenal prostor slovinské poezie a s filozofickou a poetickou hloubkou své výpovědi prostřednictvím překladů pronikl rovněž do evropského prostoru. I přesto, že tvořil ve stísněném, sevřeném meziválečném období a ve stínu poválečných ideologií, jeho poezie čerpala z evropských civilizačních zkušeností, je otevřená, poetika čerpá však také z poznání/objevů předválečných avantgard. Právě pro ideologickou recepci a zavrhování jeho díla a osobnosti Edvard Kocbek po dlouhou dobu nebyl viděn ve slovinské kultuře a také i jeho dílo žilo jaksi zapomenuto, zatajeno, na periferii. Jeho hodnotu začali zdůrazňovat modernisté a postmodernisté až po jeho smrti v osmdesátých letech.

Edvard Kocbek byl osobnost mimořádně nadaná, kosmopolitní, občas kontroverzní, ale především duchovní, přemýšlející, pochybuující. Jeho působení v mnoha oblastech slovinské kultury bylo velmi všestranné: po desetiletí působil jako filozof, křesťanský myslitel a představitel kulturní politiky ve slovinské a jugoslávské společnosti. Neocenitelná je však jeho tvůrčí cesta básníka a prozaika: do slovinské poezie vnesl jak meditativní tóny tak expresionistickou rozkolísanost ale i surrealistickou hravost, v básnickém vývoji prošel rozpětím od expresionistické sbírky *Zemlja / Země* až po reflexivní a modernistické období knihy *Poročilo / Zpráva*. Jeho čtyři novely ve sbírce *Strah in pogum / Strach a odvaža* znamenají průlom v tematizaci válečných námětů v slovinské literatuře, neboť do prostoru novel usadil pochybnost o skutcích a tím částečně rozbil ideologický stereotyp partyzánského hrdiny. V četných denících z válečného a poválečného období vytvořil model deníkové prózy, která se pohybuje mezi osobní výpovědí a dokumentem.

Četné vzpomínkové akce při oslavách stého výročí jeho narození odhalují trvalé, obecně lidské hodnoty jeho díla a také „sílu vzpomínky“ (jak by to vyjádřil jiný velký slovinský básník France Prešeren)

– zaklínací sílu Kocbekova slova, které pro svou poetickou sílu okouzluje i dnes, více než po padesáti letech od svého vzniku. Právě v dvacátém prvním století je ten příhodný čas, abychom se svými intelektuálními úvahami o slovinské literatuře a jazyce také v České republice poklonili básníkovu géniu, který v druhé polovině svého života prožil typicky tragický osud kriticky myslícího intelektuála dvacátého století v bývalém socialistickém Východě, osud vnitřního disidenta, jehož knihy se netisknou nebo se vydávají opožděně a s velkými obtížemi a jejichž pravá hodnota se odhalí teprve po jeho smrti.

Shromážděné příspěvky byly předneseny na mezinárodním kolokviu o Edvardu Kocbekovi, které organizovaly slovenistky doc. Jasna Honzak Jahič, Ph.D. a PhDr. Alenka Jensterle Doležalová, CSc. na jaře 2005 v prostorách Slovanské knihovny v Praze v rámci Ústavu slavistických a východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze a pod záštitou Velvyslanectví Republiky Slovinsko v Praze. Redaktorky děkují Centru slovinštiny jako cizího jazyka na Filozofické fakultě Univerzity v Lublani za finanční pomoc při realizaci kolokvia a při uspořádání sborníku. Zvláštní poděkování patří také Slovanské knihovně a jejímu řediteli PhDr. Lukáši Babkovi za možnost vydat tento sborník v ediční řadě Slovanské knihovny v rámci vydavatelského programu Národní knihovny ČR.

Alenka Jensterle-Doležalová

O SBORNÍKU

Mezinárodní odborné kolokvium, které při příležitosti stého výročí narození slovinského básníka a filozofa Edvarda Kocbeka (1904–1981) připravili slovenisté z Ústavu slavistických a východoevropských studií Filozofické fakulty Univerzity Karlovy bylo uzavřeno jednomyslným rozhodnutím vydat sborník, v němž budou zahrnuty referáty přednesené na pražském odborném setkání o Kocbekově díle, myšlenkách a době, v níž žil a tvořil.

Nyní je práce hotova, sborník Edvard Kocbek (1904–1981) obsahuje příspěvky pražských slovenistů a odborníků z jiných univerzitních středisek – z Brna, Lublaně a Moskvy. Stejně jako na kolokviu tak i ve sborníku jsou referáty obsahově dichotomní, literárněvědné a jazykovědné, je zachováno původní řazení příspěvků.

V literárněvědných příspěvcích najdeme referáty o Kocbekovi básníku, prozaiku a filozofu. **Ivan Dorovský** v příspěvku *Dílo Edvarda Kocbeka v evropských souvislostech* hodnotí vliv francouzského katolického básníka Paula Claudela, českých básníků Otokara Březiny a Jaroslava Durycha na Kocbeka. V kritickém pohledu na Kocbekovou tvorbu se zaměřuje i na jeho ohlas v slovinském kulturním kontextu. **Irena Novak Popov** se v článku *Iracionalno v Kocbekově básnickém světě* soustřeďuje na iracionalitu jako základní element Kocbekova básnického vyjádření, kterou chápe jako paradoxní sjednocení smyslového, citového a metafyzického prožívání. **Aleš Kozár** v dalším referátu *Slovinský básník Edvard Kocbek a koncept mýtotovorného regionalismu* analyzuje Kocbekovu první básnickou sbírku „Zemlja“. Jeho poezii z hlediska emotivního a z hlediska vztahu k subjektu a prostoru srovnává se švýcarským prozaikem Charlesem Ferdinandem Ramuzem. Příspěvek **Hany Mžourkové** *Zaklínání slov* je tematická analýza Kocbekovy sbírky „Groza“. V sbírce rozebírá Kocbekovu osobitou poetiku: zhuštěné vyjadřování, hromadění asociací a metaforickou pestrost. Právě taková kultivovaná poetika silně ovlivnila nastupující generaci postmoderních básníků. V článku *Mystický prožitek smrti v Kocbekově prostoru novel*, interpretujícím novely „Blažena krivda“ in „Črna orhideja“, se **Alenka Jensterle-Doležal** zaměřuje na fenomén smrti a umírání v mystických obrazech a tento fenomén spojuje s tradicí slovinské prózy a poezie 20. století. V Kocbekově prozaickém díle také zjišťuje

poetickou subjektivizaci časoprostoru jako rys moderní literatury. **Julia A. Sozina** v příspěvku *Prostředky vytvoření postavy současníka v knize Edvarda Kocbeka „Strah in pogum“* analyzuje intelektuálně asociativní kódy, s kterými Kocbek odkazuje čtenáře k antické, evropské nebo národní tradici či k dílům W. A. Mozarta, M. Ravela a I. Stravinského. Právě spojení hudebních a literárních děl způsobuje komplikovanost díla a zároveň ho i obohacuje. **Radek Novák** v článku *Filozof Edvard Kocbek na veřejnosti* se zamýšlí nad vývojem filozofie v životní dráze tohoto slovinského myslitele. V jeho filozofickém vývoji se střetávaly dva světonázory: křesťanství a komunismus. Kocbek byl především autentický jako filozof a zároveň byl kritický ve svém filozofickém postoji ke katolíkům i komunistům.

V části jazykovědných příspěvků najdeme referáty, které zkoumají umělecký jazyk a styl Kocbekovy prózy, seznamují s překlady Kocbekovy tvorby do češtiny, hodnotí postavení slovinského jazyka v období mezi dvěma světovými válkami.

Příspěvek **Jasny Honzak Jahič** *Jazyk a styl Kocbekových válečných deníkových zápisů (Tovarišije / Soudružstvo)* zdůrazňuje, že Kocbekův umělecký jazyk je kultivovaný slovinský spisovný jazyk své doby. Deník je podle autora pojetí „vlastní živý druh uměleckého svědectví“, proto je text Soudružství rovněž dokumentem i vizí. Je autentickým dokumentem konkrétního reálného dění během druhé světové války ve Slovinsku, k vizí pak text řadí autora intelektuální, filozofická kultura, jeho personalistické pojetí (nového) člověka a (nového) světa. Obě složky, racionální a iracionální, jsou vyjádřeny jak výběrem slov tak i stylem jeho uměleckého jazyka. **David Blažek** a **Milada K. Nedvědová** v metodologicky chronologickém textu *Překlady děl Edvarda Kocbeka do češtiny* zmapovali jak Kocbekovy básně a prózu poznával český čtenář. Nejprve byla překládána Kocbekova poezie (v antologii Hvězdy nad Triglavem, kterou uspořádal ve čtyřicátých letech Oton Berkopec), sedmdesátá léta přinesla první prózu a současnost především poezii. Sociolingvistický příspěvek *Jazykové situace ve Slovinsku v meziválečném období* **Kamila Valšíka** popisuje mimojazykové a jazykové poměry ve slovinském prostoru, které spoluvytvářely situaci slovinského jazyka v meziválečném období. Postavení Slovinců v novém státnímu zřízení a následném jugoslávském unitarismu, ztrátě části slovinského území a následné germanizaci a italizaci představuje hodnotový kontrast vývoj funkčních stylových ro-

vin slovinského (spisovného) jazyka dosaženého založením slovinské univerzity, vznikem nových kulturních institucí a za přispění nových normativních a kodifikačních jazykovědných prací.

Text o sborníku bych ráda uzavřela vzpomínkou na Kocbekův významný zásah do slovinského jazykovědného myšlení, o němž v devadesátých letech psala slovinská lingvistka Ada Vidovič Muha. Příspěvek Edvarda Kocbeka *Názory na jazyk*, který adresoval před více než čtyřiceti lety slovinským vzdělancům, čtenářům revue pro literaturu a kulturu *Sodobnost*, totiž zůstal aktuální. Proč? Kocbekovy úvahy o jazyce, jež vyrostly z umělcovy tvůrčí zkušenosti, se staví do opozice proti tehdejší vládnoucí ideologii, která usiluje o to, aby spisovný jazyk měl zúženou funkci, pouze funkci prostředku. Kocbek naopak chápe jazyk ve zcela jiném rozsahu, v první řadě ontologicky a píše: „Otázka jazyka se stává velkou otázkou realizace člověka.“

Že je jazyk „realizací člověka“ dosvědčuje také tento sborník.

Jasna Honzak Jahič

Publikace Slovanské knihovny – 53
Řídí Lukáš Babka

EDVARD KOCBEK (1904–1981)

**Sborník příspěvků z mezinárodního kolokvia věnovaného
dílu a odkazu slovinského básníka, prozaika, esejisty a filozofa
Edvarda Kocbeka
(Praha, 10. března 2005, Národní knihovna České republiky)**

Sestavily Doc. Jasna Honzak Jahič, Ph.D.
a PhDr. Alenka Jensterle-Doležalová, CSc.

Vydala Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
1. vydání
Praha 2007

Návrh obálky Alena Křesalová
Technická redakce Alena Diasová
Vytisklo Polygrafické oddělení NK ČR
Tisk obálky ARS PRINT

Distribuce: Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna
Klementinum 190
110 00 Praha 1
E-mail: jindriska.hybsova@nkp.cz
sluzby.sk@nkp.cz

Národní knihovna ČR
Oddělení odbytu
Sodomkova 2/1146
102 00 Praha 10
E-mail: mirosovsky.ivo@cdh.nkp.cz